

DET HÄR ÄR RÖDA KORSET

Röda Korsets historia

RÖDA KORSETS HISTORIA

Tanken att hjälpa

Tanken på att hjälpa fanns redan långt innan Röda Korset bildades. Före kristendomens tid försökte man t.ex. i Persien begränsa krigets skadeverkningar och fiendens omänskliga handlande. Även många romerska kejsare bemödade sig om att ge invånarna i de erövrade områdena en rättvis behandling. Men det var först i samband med kristendomen som de humana idealen började spridas i Europa. På 1600-talet utvecklades en internationell lagstiftning, och på 1700-talet spred sig välgörenhetstanken i det protestantiska Tyskland. Stora tänkare, som fransmannen Jean-Jacques Rousseau, förkunnade alla människors godhet och likvärdighet.

Mot 1700-talets slut skedde en förändring mot det sämre när kyrkans och de starka kejsarnas makt i Europa började smulas sönder. Grymheter och brutaliteter blev allt vanligare på slagfälten. Man behandlade krigsfångar mycket illa. Arméerna växte sig större, och man utvecklade och effektiviserade de tekniska krigsmaskinerna i syfte att åstadkomma största möjliga skadegörelse. Dessutom dog folk i stora massor på grund av hunger och sjukdomar.

Under 1800-talets andra hälft blev situationen outhärdlig. Inte heller stora nationer hade råd med stora manfall i krig. Alla parter ville försäkra sig om att deras egna trupper behandlades humanitärt vid tillfångatagande. Tidningarna informerade sina läsare om fasorna som utspelade sig under de stora krigen, som t.ex. Krimkriget (1853-1856). Tanken på att hjälpa blev på nytt aktuell. Organiserade sjuksköterskor, som Florence Nightingale, blev berömda. Tiden var mogen för att bilda en internationell hjälporganisation, men den praktiska lösningen saknades ännu. Schweizaren Henry Dunant visade hur man går från behov till handling.

Röda Korsets uppkomst

"Skulle man inte under fredstid kunna bilda hjälporganisationer, med syfte att i krigstid skaffa de sårade vård av frivilliga personer som vore intresserade och kompetenta för sin uppgift?"

"...vore det önskvärt att tillfället togs i akt att formulera en internationell överenskommelse, som, sedan den väl antagits och stadfästs, skulle tjäna som grundval för Hjälporganisationer för de sårade i Europas skilda länder.

- Henry Dunant, Ett minne från Solferino (1862)

Idén om Röda Korset går tillbaka till de krig som gällde Italiens enande, i det här fallet till slaget vid Solferino som utkämpades mellan Frankrike och Österrike år 1859. Den schweiziske affärsmannen Henry Dunant råkte under en av sina handelsresor vara på plats och bevittna följderna av kriget. Nästan 40 000 stupade eller sårade låg på stridsfältet. Efter att ha sett krigets fasa, de skadades lidanden och bägge parter oförmåga att ta hand om de sina, började Dunant själv organisera hjälp åt de sårade soldaterna.

Henry Dunant gav ut sitt verk "Ett minne från Solferino" i november 1862. Boken var ovanlig, eftersom den istället för den traditionella hjältemodiga krigsskildringen för första gången beskrev krigets fasor sedda med en vanlig soldats ögon. Dunant föreslog att en internationell förening bildas redan i fredstid för att ta hand om sårade i krig och att ett internationellt avtal utarbetas för att värna om de sårade och vårdpersonalen.

Rödakorsdagen

Numera firas Henry Dunants födelse 8.5 världen över som Rödakorsdagen.

Röda Korset grundas år 1863

År 1863 tillsattes i Genève en kommitté för att förverkliga Dunants idé. Samma år sammankallade kommittén experter från 16 länder som bl.a. föreslog att ett rött kors på vit botten skulle bli symbol för sjukvården. I samma veva rekommenderades att en nationell hjälpförening bildas i varje land och att ländernas regeringar stöder och beskyddar dessa föreningar. Meningen var att kommittén fungerar som en länk mellan de nationella föreningarna. Så föddes Internationella rödakorskommittén (ICRC).

På kommitténs initiativ sammankallade den schweiziska regeringen i augusti 1864 en diplomatkonferens i Genève där representanterna för tolv länder antog den första Genèvekonventionen. Konventionen tillerkänner sjukvården neutralitet och skydd och ger sårade och sjuka soldater på slagfält en bättre ställning. Det röda korset blev samtidigt skyddstecken för den militära sjukvården.

Rörelsens expansion: Nationella föreningar och federationens uppkomst

Så snart man hade grundat Röda Korset började rörelsen expandera kraftigt. År 1863 grundades de första nationella rödakorsföreningarna i några av Tysklands stater och i Belgien och sedan följde i rask takt Danmark, Frankrike, Italien och Spanien. På slagfält fungerade Röda Korset för första gången i kriget mellan Preussen och Danmark under våren 1864. Kring sekelskiftet 1900 var organisationens verksamhet under fred och i det civila rätt lam men så småningom utvidgades verksamhetsfältet.

År 1915 bildade man en efterforskningsbyrå som skulle förmedla information mellan krigsfångar och deras anhöriga och även spåra upp försvunna familjemedlemmar. Den verksamhet som man utövade tillsammans med civilbefolkningen utökades under första världskriget till att även omfatta hälsovård, metoder för att förebygga hungersnöd, flyktinghjälp och hjälp åt civilbefolkningen.

År 1919, efter kriget, grundades på initiativ av Amerikas Röda Kors Rödakorsföreningarnas förbund (Ligan), sedermera Internationella rödakors- och rödahalvmånefederationen (IFRC). Man ville att federationen skulle fungera som ett forum där nationella föreningar kunde dela med sig av sina erfarenheter och hjälpa varandra. Dess uppgift var att stödja de nationella föreningarnas utveckling och samordna föreningarnas hjälparbete i samband med naturkatastrofer. Man fastställde att federationens huvudmål skulle vara att förebygga sjukdomar och lindra lidande överallt i världen.

I första skedet anslöt sig Förenta staternas, Storbritanniens, Frankrikes, Italiens och Japans Röda Kors till federationen. De nationella föreningarna i övriga länder följde snabbt deras exempel. Samarbetet mellan federationen och kommittén stapplade till en början, men år 1928 fick man en klar organisation och arbetsfördelning. Som kommitténs ansvarsområde fastställdes de väpnade konflikterna, medan federationen i sin hjälpverksamhet skulle koncentrera sig på naturkatastrofer. Federationen fick dessutom i uppgift att bistå kommittén i ärenden utanför konfliktområden.

Mångsidigare verksamhet

Efter första världskriget skedde en snabb utveckling av Röda Korsets verksamhet. Organisationen åtog sig uppgiften att ge vård till sjuka, sårade, handikappade, äldre, barn och katastroffer här hemma och i utlandet. Man ansåg att det var viktigt att uppfostra ungdomar till att förstå betydelsen av fred och samförstånd mellan olika folkslag. Det internationella hjälparbetet och samarbetet utgjorde också en viktig del av organisationens verksamhet från första början. Under årens lopp förändrades de nationella föreningarnas uppgifter. De blev alltmer mångsidiga och utvecklades i olika riktningar för att kunna möta varje samhälls speciella behov.

Finlands Röda Kors historia

Föregångaren till Finlands Röda Kors, "Finska föreningen för vård av sårade och sjuka i fält", grundades 1877. Eftersom Finland fortfarande löd under Ryssland så kunde inte föreningen få en officiell nationell rödakorsförenings ställning, men den fungerade självständigt och oavhängigt. Finlands Röda Kors är också en av den internationella rörelsens äldsta nationella föreningar. Som det ursprungliga namnet avslöjar så var föreningens huvuduppgift att hjälpa krigsoffer, och redan under året för sitt grundande skickade man ett fältsjukhus till Kaukasusens front i kriget mellan Ryssland och Turkiet.

I den finska föreningens stadgar förordnades ända från början hjälp också till offer för stora olyckor och epidemier i fredstid. Föreningen samlade därför in hjälp åt de som led av svält under missväxtåren, grundade epidemisjukhus och utbildade sjukskötare. För allmänheten ordnades informationsmöten och kurser i första hjälpen. Hälsofrämjande har med andra ord alltid hört till FRKs verksamhet.

Medborgarkriget vårvintern 1918 var första gången när rödakorsföreningen i Finland hjälpte offer för krig i hemlandet. Enligt principerna för opartiskhet och neutralitet fick både de rödas och de vitas sårade soldater vård på dess sjukhus.

Självständighetstiden

När Finland blivit självständigt ändrade man år 1919 föreningens namn till Finlands Röda Kors, och året därefter godkändes föreningen av kommittén som en officiell nationell förening. Finlands Röda Kors var en relativt liten förening när den fick sin officiella ställning. Den hade bara några tusen medlemmar och i fältarbete bara ett fåtal lokalavdelningar vid sidan av damkommittén.

I mitten av 1920-talet började verksamheten bredda ut sig i samband med att föreningen ingick ett samarbetsavtal med Mannerheims Barnskyddsförbund. Mannerheims Barnskyddsförbunds lokala avdelningsnätverk var till avsevärd hjälp för FRKs verksamhet. År 1928 började man grunda gemensamma distrikt vars uppgift var att stödja, leda och förenhetliga verksamheten på länsnivå. Det första var distriktet i Kuopio som grundades på prov år 1929, och till slutet av 1930-talet fanns det redan elva distrikt.

Under 1930-talets krisår utförde Finlands Röda Kors sin dittills viktigaste hjälpaktion i fredstid, men det var först under krigsåren 1939-1944 som föreningen utsattes för det egentliga eldprovet. Föreningen ansvarade för mobiliseringen av hela landets sjukskötarkår, utbildade hjälpsystrar (från år 1941 totalt 3 500 personer för att bistå sjukvårdspersonal), vårdade krigsinvalider på sina sjukhus och organiserade inledningsvis deras övriga vård. Samtidigt fungerade föreningen som ett huvudnätverk för omsorgen av civilbefolkningen och ansvarade bl.a. för den evakuerade karelska befolkningens hälsovård. FRK fungerade också som huvuddistributör av utländskt bistånd vid återuppbyggnadsarbetet efter kriget.

Samtidigt som Mannerheims Barnskydds Förbund utförde sitt banbrytande arbete för barn genom att etablera rådgivnings-, hälsosyster- och hemvårdarnätverk i kommunerna och påskynda skolhälsovården, utvidgade FRK sitt folkhälsoarbete genom att inrätta sjukstugor i gränstrakten, påbörja utbildningen av första hjälpen och hemsjukvård och organisera sjuktransporter.

När ansvaret för social- och hälsovården togs över av samhället genast efter krigsslutet, åtog sig FRK att komplettera myndigheternas arbete speciellt inom de folkhälsoområden som staten inte beviljade tillräckliga anslag för. Sålunda har t.ex. många hälsogårdar grundats med hjälp av ekonomiskt stöd från FRKs fadderorter i Sverige.

Ny organisation och primära verksamhetsformer

År 1950 förnyade man organisationen i Finlands Röda Kors och samtidigt frigjorde sig föreningen från Mannerheims Barnskyddsförbund. Man började bilda egna lokalavdelningar, och föreningen blev offentligrättslig när dess stadgar fastställdes genom en förordning.

Den förnyade föreningen tog arbetet för folkhälsan som sin huvudsakliga fredstida uppgift. Eftersom även ansvaret för sjukhusväsendet hade övergått till samhället, flyttade Finlands Röda Kors tyngdpunkten från sjukvård till förebyggande och öppen hälsovård, främst hemsjukvård och första hjälpen.

Strax efter omorganiseringen utökades programutbudet med en helt ny verksamhet, äldreomsorgen. Utbildningen i första hjälpen fann snabbt den stora allmänheten och redan under 1950-talets senare hälft bildades de första egentliga första hjälpen-grupperna. I mitten av årtiondet påbörjades i sin tur ungdomsverksamheten. Även den internationella hjälpverksamheten expanderade kraftig och utvidgades i takt med landets ökade välstånd.

- 1859 Slaget vid Solferino i norra Italien
- 1862 Henry Dunant gav ut sin bok "Minnen från Solferino"
- 1863 Internationella rödakorskommittén och de första nationella föreningarna grundades
- 1864 Den första Genèvekonventionen
- 1864 De första hjälparbetarna från Röda Korset i det dansk-tyska kriget
- 1877 Den finska föreningen för sjuka och sårade krigares vård grundades
- 1901 Henry Dunant fick Nobels fredspris
- 1917 Internationella rödakorskommittén fick Nobels fredspris
- 1919 Internationella rödakors- och rödahalvmånefederationen grundades
- 1919 Den finska föreningen blev officiellt Finlands Röda Kors
- 1922 Finland ratificerade Genèvekonventionerna och blev officiellt en del av rörelsen
- 1929 Den röda halvmånen godkändes som skyddstecken, (i bruk första gången visserligen redan 1876)
- 1944 Internationella rödakorskommittén fick Nobels fredspris
- 1948 FRK övertog ansvaret för blodverksamheten i Finland
- 1949 Genèvekonventionerna i sin nuvarande form
- 1963 Kommittén och Federationen delade på Nobels fredspris
- 1965 Rörelsens sju grundprinciper godkändes
- 1977 Genèvekonventionernas två tilläggsprotokoll
- 2005 Den röda kristallen godkändes som ett av rödakors- och rödahalvmånerörelsens skyddstecken

Läsbart

Henry Dunant: Minnen från Solferino

Gunnar Rosén: Hundra år av krig och fred. Finlands Röda Kors 1877–1977

Yki Hytönen: Se människan, Finlands Röda Kors 1877–2000

Finlands Röda Kors historia – plock ur den 125-åriga verksamheten: www.redcross.fi

